

Царди айдæнæ

Газет «ДИГОРИ» сæрмагонд уæлæфтауæн

№5, 29 июль, 2022 анз.

0+

КЪÆСАТИ Шараги конд хуæзæ «Имисунаг»

ЗУНДИ ХУАРЗ АГОРÆ ДÆХЕ АДÆМИ УОДВАРНИ ХÆЗНАДОНИ!..

ЦÆРУНЦÆ ÆМА ИРÆЗУНЦÆ ЕУМÆЙАГÆЙ!..

АДÆМОН ИСФÆЛДИСТАДÆ ÆМА АЙЙЕВ ЛИТЕРАТУРÆ – ХУÆРЗУАГОН ÆМДЗÆУИНТÆ

ХЪАЗБЕГТИ
Хъазбег,
(1912-1966)
финсæг,
литературæртасæг

Аци анз нимад цæуй Уæрæсей адæмти уодварнон бундайрадæ багъæуай кæнуни Анзбæл, æма уомæ гæсгæ ба раст уодзæнæй нæ адæмон исфæлдистади туххæй аллихузон æрмæгутæ ахиддæр мухур кæнун. Уогæ еци ихæс нури уæнгæ дæр æнхæст кодтан, æма ни идарддæр дæр иронх нæ уодзæнæй. Абони ба уæ зонгæ кæнæн нæ номдзуд финсæг Хъазбегти Хъазбегти финст æрмæги хæццæ. Мухургонд æрцудæй журнал «Мах дуг»-и 1962 анзи 2-аг номери.

Алли адæмихаттæн дæр æ цъухæйд-зоргæ исфæлдистададæ райгурдæй рагон, недзаманон доги. Е федар кодта, разилдæй æма æ къабæзтæ фæйнердæмæ уагъта æхсæнади царди арæзтадон ирæзти хæццæ. Фольклор æ жанртæмæ гæсгæ æй аллихузон æма гъæздуг: аргъæуттæ, кадæнгитæ, зартæ, æмбесæндтæ, бацеу-бацеутæ æма æндæртæ.

Фæллойни бундорбæл ка райгурдæй æма къласон тохи ка исирæзтæй, еци адæмон исфæлдистади историон, æхсæнадон æма гъомбæладон ахедундзийнадæ æй агъазиау æма ахсгиаг. Уой туххæй номдзуд аййевадæртасæг æма фольклорист Поль Лафарг æ киунугæ «Культури историй очерктæ»-йи 53 фарсбæл финста: «Зар, кæмифæнди дæр ка райгурдæй æма цъухæй лæвæрд ка цæуй... е адæмæн æй сæ зæрдиуагæ æргомгæнæг, сæ зонундзийнæдти, сæ дини, сæ философий энциклопеди, сæ национ истори кæми æвдесунцæ, уæхæн хæзна».

Зар, адæмон исфæлдистади иннæ хузтæй уæлдай, арæзт æрцæуй айдагъ-

дæр зарунæн бæлвурд мелоди æма музыки хæццæ. Уомæ гæсгæ уайтæкки рапарахат уй урух дзилли 'хсæн.

Адæмон зартæ ахид исунцæ национ сæребарæдзийнадæ æма революцион тохи зартæ, фæллойнæгæнæг адæми зундирахасты райгъал кæнунцæ къласон хелæдæрундзийнадæ, исистун сæ кæнунцæ революцион тохмæ.

Адæмон исфæлдистададæн устур аргъ кодта В.И. Ленин, е уарзта фæллойнæгæнæг адæми 'хсæн ун æма уони аргъæуттæ, зартæ, æмбесæндтæ æма циргъ дзубандитæмæ игъосун. Еци гъæздуг медæггойни В.И. Ленин хуарз лæдæрдтæй адæми оптимизм, сæ бæллæцтæ æма нифс исонибони рохс цардмæ, æнæбасæттæ агъазиау хъаурæбæл æууæндундзийнадæ.

Уой туххæй академик Бонч-Бруевич æ имисуйнæгти финсуй: «В.И. Ленин лæмбунæгæй кастæй «Смоленски этнографин æмбурдгонд» æма бæрæг кодта, ци æрмæг си мухургонд æрцудæй, уой агъазиау ахедундзийнадæ.

ИМИСÆН

«Цард æй дессаг, æма 'й дессагæй бацæрæ!..»

Уотæ кæддæр загъта нæ национ культури номдзуд архайæг, Цæгат Иристони адæмон хузæгæнæг Цæрикъати Осмæни фурт Маирбег. Æма æ еци гъудий аккаг хузи аразта æхе царди хабæрттæ дæр. Абони ба 'й уомæ гæсгæ имисæн, æма 29 июли æ райгурдбæл æнхæст кæнуй финддæс æма цуппаринсæй анзи (1927-2018). Æ ном ин ци хузи æргъуди кæнæн, зæгъгæ, гъуди кæнгæй, æрцудан еу хатдзæгмæ: номерæнæн еума хатт ниммухур кæнæн, зундгонд журналист Тепсихъоти Зойæ (е дæр, гъулæггагæн, абони цардæгас нæбал æй...) ци интервью бацæттæ кодта, уой. Уой дæр, æ рæстæги кутемæй мухургонд æрцудæй уотемæй – уомæн æма æ еци гъудитæ абони дæр, куд фæззæгъунцæ, нуриккон æнцæ.

ЦÆРИКЪАТИ Маирбег:

«НÆ ДУЙНЕ ГЪÆУАМА ДЕНЦОЙНÆ КÆНА РÆСТАДÆБÆЛ!..»

Æма си нæхе бу-
стæги ку еуварс кæнæн,
уæд уомæй дæр раст нæ
уодзинан. Æхсæнадæ
размæ уæд цæуы, æма
ку æнцайа евгуд рæстæгути
рæстдзийнадæбæл, цийесæн
е 'цæгдзийнадæ æнхæстæй ку
лæдæра, лæмбунæг сæбæл
расагъæс кæнгæй ку пайда кæна
– фæнди еугурдуйнеуон, фæнди
хе адæми – фæлтæрддзийнадæй,
æцæг уодигъæди хуарздзийнадæ
раст ирæзунæн агъаз куд уонцæ.
Културæ æма традицитæ, æвæд-
зи, еугур адæмтæн универсалон
нæ уодзæнæнцæ. Алли адæм
дæр æности дæргы фæккосунцæ
сæхе царди фæткæвæрд æма
културон хæзнатæбæл. Дуйне
хуарз уомæй æй, æма айдагъ
æвзагæй ке нæ хецæн кæнуй,
фал ма хе царди зонддзийнадæй
дæр. Еске цардиуаги фæткитæ
æма æгъдæуттæбæл механикон
æгъдауæй ниццæггаг ун пайдайаг
нæй, фал си, ку зæгъун, цæ-

стæ æрдарун æнгъезуй еуæй-еу
фæззелæнтæмæ, кæцитæ æв-
десунцæ еугурадæмон хæзнатæ,
фæгъгъæздугдæр кæндзæнæнцæ
æндæр адæмти културæ дæр.
Абони дуйнейи нæйис, алцæмæй
дæр æнхæст ка уа, уæхæн цивили-
зациягонд демократи, кæци æ
хуæрзарæст æгъдауæй пайдайаг
уа бафæнзуйнаги хузи еугур
адæмтæн дæр.

Уæдта ин уотæ уæн дæр
нæйис. Уомæ гæсгæ ба пай-
дайагдæр уодзæнæй адæмæн
æхе културон традицитæбæл
æнцайун, рæстæги размæцуди
æйивддзийнадæтæмæ гæсгæ
сæ нæуæгдæр кæнгæй. Абони
æхе цивилизациягонд демократи
ка хонуй, уой хъозæнтæ цæбæл
дзорунцæ – сæребарæ æма ху-
æдбарæдзийнадæ – е, мæнмæ
гæсгæ, æгæр бæрзонд æвæрд
цæуы, куд æнæнез æхсæнади
ирæзтæн гъæугæ мадзал, уомæн
æма еци дууæ домæни аллихузон
политикон къуæрттæ айдагъдæр

сæхецæн пайдай хузи лæдæ-
рунцæ. Ами гъæуама искоса хе
багъæуай кæнуни инстинкт зиан-
хæссæг фæззиндтити, адæмæн
сæ уоди традицион хæзнати
цардгъондзийнадæ ка къулумпи
кæнуй, уони нихмæ. Алли адæ-
михаттæн дæр ахсигæ æй æхе
традицитæ, æгъдæуттæ царди
федардæр кæнун.

**– Нæ бæсти граждæнтæ æн-
дæр бæститæмæ, фæсарæнтæй
ке кумæ бафæндуй, уордæмæ
цæун ке байдæдтонцæ, уой
фæдбæл ба ци зæгъдзæнæ?**

– Аци фарстай туххæй дзор-
гæй, кæсун гъæуй, ка си цæй
туххæй ранæхстæр уй фæса-
рæнтæмæ. Уомæн æма си берæ
æнай-æнойти фæззелæнтæ раг-
гом уй. Зæгъæн, уотид æндæр
рауæнтæ фæууинуни зæрдтæй ка
рабалци кæнуй, уой туххæй гъæ-
уама ци зæгъон – уадзæ æма нæ
адæм фулдæр зононцæ æндæр
паддзахæдти цардиуаги туххæй,
фæууинонцæ дуйнейи цæмæдесаг
рауæнтæ. Фал, зæгъæн, æндæр
бæститæмæ цæрун æма косуни
туххæй ку рандæ унцæ, уæд е ба
æндæр, вазуггиндæр фарста æй.
Уомæн æма ахид уотæ рауайуй,

æма цубур рæстæги фæсте си
беретæ фæфæстæмæ унцæ –
уоми цардиуагæ сæ зæрдæмæ
ке нæ фæццæуы, уой фудæй,
материалон æгъдауæй си царди
уавæртæ хуæздæр уогæй дæр.

Абони нигулæн цивилизаци-
бæл хе бæттун позитивон процесс
æй, зæгъгæ, хъæбæр зинтæй
рахонон ес. Уогæ ба нин ауæхæн
гъуди туххæй дæр нæ сæризунди
тъунсунцæ аллихузон мадзæлтти
фæрци, æма е ба лæгъузæрдæ-
мæ зиннуй нæ цардиуаги хуæрз-
гъæдæдзийнадæбæл. Цæмæде-
саг хабар е æй, æма хуæрзгъæдæ
царди ирæзтæн нихкъуæрд ке
дæттунцæ сæ аллихузон реклами-
тæй паддзахадон телеуинунадæ,
уæлдайдæр ба центрон канал-
тæ, кæцитæ парахат кæнунцæ
берæ, бахъодикæнунаг ка 'й,
уæхæн миутæ: кæрæдземæ кар-
здзийнади æма тухæдзийнади
цæстингасæй кæсун, аллихузон
æнæгъдаудзийнадæ æма гириз-
загдзийнадтæ æстаун æма уотæ
идарддæр.

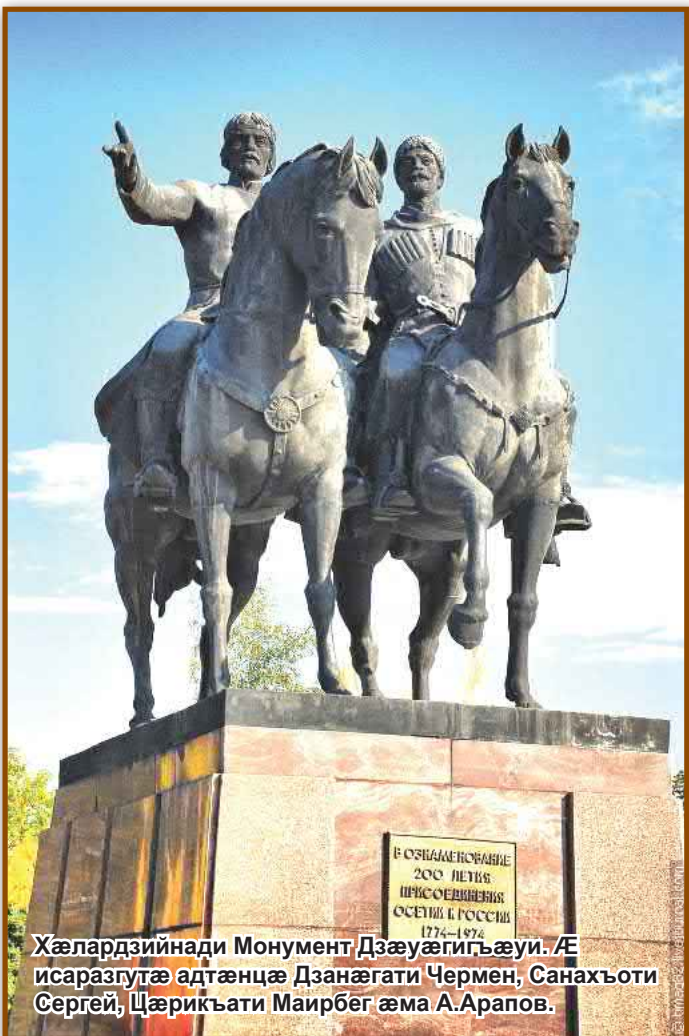
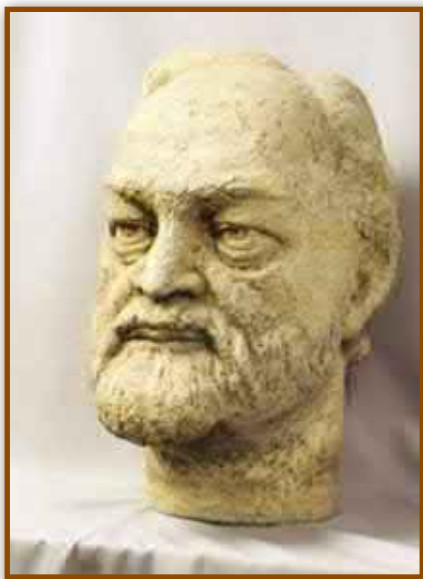
Алке дæр ни лæдæруй, е
æгъдауихæлд ке 'й, кæци моралон
уагæй зиан хæссуы не 'хсæнадæн.
Уой ба нæ нуриккон «зунда-

монгутæ» хонунцæ демократон
райарæст, дзурди сæребарæ,
дзиллон хабархæссæг фæрæз-
нити хуæдбарæ. Телеуинунади
фæрци ихæлд цæуы æхсæнади
цардиуаги уодварнон бундортæ.
Паддзахади бон ба нæй, зæгъис,
еци фуддзийнадæ райеуварс
кæнун? Æгæрдæр ма æй, фал
æхе уомæй цæмæдæр гæсгæ
райеуварс кодта...

Æнгъæлдæн, е кæмæндæрти
уæлиæутти бадæг æма мулк-
гинтæй пайда æй. Циуавæр пай-
дадзийнадæ райсæн ес уæхæн
кинотæй, кæци рауæн æвдист
цæуы тухæ æма ихæлддзийнадæ,
сæ сæйраг хъайтартæ кæмæн
æнцæ монстртæ, терминатортæ,
æдзæсгæнттæ æма «уарзондзий-
нади цагъартæ». Еци ихæлд миути
фудæй æхсæнади, гъулаггагæн,
æгæр рафедар æнцæ æнæгъда-
удзийнадæ, æбæрнон цæстингас
æхсæнади раст фæткæмæ. Адæм
кæрæдземæй æртæсунцæ, къу-
æрттæ кæнунцæ муллитæмæ гæс-
гæ, фулдæрæй-фулдæр кæнунцæ
давуни, æстæгъуни, маруни, гæрт-
æнттæ есуни æма æхсæнадæн
æндæр зианхæссæг цаутæ.

Зæгъæн ес, не 'хсæнадæн

Хæлардзийнади Монумент Дзæуæгигъæуи. Æ исаразгутæ адтæнцæ Дзанæгати Чермен, Санахъоти Сергей, Цæрикъати Маирбег æма А.Арапов.

уодиконди хуæрзгъæдæдзийнади фарстай лæмæгдæргæнгæ цæуи, æхсæнади арфдæр ке кæнунцæ нæ ирæзгæ фæлтæрти нин бундзагдгæнæг нестæ, гъома, алкоголизм, наркомани, хъабайдзийнадæ. Кæд еци цаутæ нигулæйнаг рæсугд цивилизаций мадзæлттæбæл банимайæн ес, уæд еци над раст рахонун æнгъезуй?

Абони нæ цардиуагæ, гъулæггæн, уотæ 'й, æма еуетæ, гъома, еугурадæмон есонадæмæ æ рæстæги æнæдæндтитæй ка байервазтæй æма ибæл æдзæсгонæй ка фæххæлæф кодта, етæ исхъаурæгиндæр æнцæ æма бохъардæй цæрунцæ, фал уæхæн фадут ке нæ фæцæй, етæ ба царди фæрæзнитæй æнæхай кæнунцæ, сæ царди уавæртæ хъæбæр æгудзæр æнцæ æма гъе уотемæй уæхери кæнунцæ...

– Маирбег, æма уæхæн уавæр ци паддзахади исæвзурдæй, уой бон æй аккаг патриотон уагæбæл ирæзгæ фæлтæри исгъомбæл кæнун?

– Ке зæгъун æй гъæуи, уæхæн æнæбон экономикон политикæ ци бæсти ниффедар уа, уой бон нецихузи баудзæнæй æнæнез, фæллойнæуарзон æхсæнадæ исгъомбæл кæнун. Рагъуди кæнайтæ: е куд æй, ахургæнæг, науон косæг, дохтир, культури архайæг, гъæуон хæдзаради кенæ промышленнон кустади къабази хумæтæг косæг дзиллæ сæ фæллойнæн есунцæ рæстæмбес чиновники миздæй берæ минкыйдæр. Хъæбæр берæ дзубандитæ берæ æнзти дæргъи бæргæ цæуи, æхсæнади гъæуама социалон рæстдзийнади принцип æвæрд æрцæуа æмхузон цард кæнуни туххæй. Æма? Ескæми æй уинетæ, еци – æнæуой раст – фæндæ æнхæстгонд цæуи? Уæхæн уавæр æнæзингæ нæй

æмцардгъон адæми моралон-психологон зæрдиррахастбæл. Æхсæнадæ æгæрдæр ма цардгъон миллионертæбæл æма æнæцардгъон мæгуртæбæл дех кæнун æй хъæбæр устур æнæрастдзийнадæ. Материалон гъæздугдзийнæдтæ иуаруни гъуддаг æхсæнади равзурун кодта цардæн зианхæссæг ка æй, уæхæн æнæдæнд загъд: «Ку нæ расайай, уæд нæ фæцæрдзæнæ!..» Аци æнæдæнд загъдмæ гæсгæ куд на рагъуди кæндзæнæ: нуртæкки кедæрти гъæздугдзийнадæн æ аргъ æгæр хъазар æма тæрегъæддаг нæй – адæми æфсармæмæ гæсгæ дæр æма дини амунддзийнæдтæмæ гæсгæ дæр кæбæлдæр дæхе пайдайæн гадзирахаттæй цæун тæрегъæд æй?

– Не 'хсæнади берæ фарстати фæдбæл фæззиндтæй хевæнддзийнадæ, æнæзакъон миутæ, ке ци фæндуй, уой кæнуй, сауæнгæ ма паддзахадон зæнхитæбæл дæр, кæми не 'мбæлуй, уоми бафеппайæн ес аллихузон арæзтæдтæ æма дæмæ еци гъуддаг ба куд кæсуй куд сахари кадгиндæр æма бундорондæр цæрæг?

– Æцæгдзийнадæй, æхсæнади æгæр иситинг æй хевæндондзийнадæ, æдæрсгæй ихæлд цæунцæ паддзахадон акттæ. Зæгъæн, куд балæдæрæн ес уой, æма нæ сæйраг сахари арæзтадон нормитæ æма фæткитæ ихæлд ке цæунцæ? Берæ рауæнти хевæндæ архитектурон арæзтæдтæ цæуи, ихæлд цæуи нæ алфамбулай эстетикон бакаст, уæлдайдæр ба нæ сахарæн æ тæккæ бæрæгастæу хайи, кæций исконд нимад æй куд архитектурон циртдзæвæн æма æвæрд æй паддзахадон гъæуайкæнуйнади. Рацæуайтæ еци историон хайи гъæунгти, æркæсайтæ уоми хæдзæрттæ æма

æндæр объектæмæ, циуавæр «æй-йивддзийнæдтæ» син исаразтонцæ? Фехалдæй берæ рауæнти æ уомæй-аг архитектурон бакаст.

Кенæ ба куд æдзæсгонæй райрæзтæнцæ, мæнæ элитон ке хонунцæ, еци хæдзæрттæ-галауантæ? Уони фæззинд мæстмарæнæй уæлдай нæй, уомæн æма граждæнтæй беретæ цæрунцæ коммуналон уæрти, баракти, æмдзæрæнти, «хрущевкити», кæмæндæрти ба, уой дæр берæбийнонгинтæй, кæми цæронцæ, е дæр нæййес, æма кедæр къумти рахауæ-бахуауæ кæнунцæ. Дессаг ба е æй, æма элитон арæзтадæ ке цæуи Дзæуæгигъæуи бæрæгаустæу хайи тæккæ хуæздæр рауæнти, кæци нимад æй гъæуайгонд зонæбæл. Цума ке пайдайæн ихæлд æрцудæнцæ, сахарæн æ историон æма архитектурон хæзнатæбæл нимад ка цудæй, еци хæдзæрттæ? Аци фарстайæн гъæугæ дзуап лæвæрд афойнадæбæл ку не 'рцæуа, уæд, ка 'й зонуй, еци азари амæттаг ма баудзæнæнцæ гъæуайкæнуйнаг хæдзæрттæй ма беретæ.

Мæн фæндуй, цæмæй гъæуайгонд цæуонцæ нæ адæми уодварни хæзнатæ, куд арæзтади, уотæ фидтæлтикон фæткитæ æма æгъдæуттæ, кæцитæ æвдесунцæ ирдæй нæ адæми уодиконд æма цардарæзти хицæгдзийнæдтæ.

Цæрикъати Маирбег æма Тепсихъоти Зойгæ сæ еци дзубандий рæстæг ма берæ аллихузон фарстати фæдбæл фæдзæдзуртонцæ. Ци гъудитæ си загъд æрцудæй, етæ цæмæдесаг бæргæ 'нцæ абони дæр ма, фал нин нуртæккæ фадут нæййес уони æнæгъæнæй ниммухур кæнунæн – ка 'й зонуй, фæстæдæр ма нин уодзæнæй уомæн дæр раегæ.

ДЗИЛЛИТИ ФАРНÆН – СÆ ХУМГÆНДИ БÆРКАД!..

Нæ номдзуд Къостай цуппаринсæй анзæй юбилей бæрæггонд цудæй 1939 anzi. Æма уой фæдбæл арæст кадгин мадзæлтти нæ бæсти алли рауæнтæй æрбацаууæг иуазугти хæццæ архайдтонцæ Дагестани минæвæрттæ дæр, сæ сæргъи сæ разæгъди лæгтæй еу, сæ адæмон поэт Гамзат Цадаса дæр. Исæмбалдæй нæмæ æ дессаг лæвæртти хæццæ – Къостай туххæй номерæн æмдзæвгити хæццæ. Уотæ си финста:

*Уый – дыргътæм зилæг байтаман,
Дзиллæйы зæрдæ – йæ хуымгæнд,
Бирæ тала дзы ныссагъта, –
Бирæ бæлæстæ æрзад.
Цас рæстæг-замантæ атахт!
Иу бæлас дæр дзы нæ бахуыскъ:
Дзыллæгты зæрдæтæн, зондæн
У сæ диссаг дыргъ бæркад!*

Гамзат Цадасай хузæн æ фурт, Дагестани адæмон поэт Расул Гамзатовмæ дæр Къоста устур цæстиварди адтæй: «Хетæгкати Къоста æй Кавкази поэзий уæлиауæй-уæлиаудæр бæрзæндæ. Æ бæрзонддзийнадæ ба, адæмæн æнцон зæрдæмæйесгæ æма хæстæг кæ 'й, уомæй æй. Уой рист æма цийнæ лæдæрд, æмзæл, еууагон æнцæ алли адæймаги хæццæ дæр, уомæн æма Хетæгкати Къоста æй æ адæми бартæ æма тундзундзийнæдтæ æргомгæнæг. Мах, Кавкази адæмтæ, айдагъ ирæнттæ нæ, сæрустур ан æма нæ зæрдити гъæуай кæнæн Иристони цитгин фурти туххæй гъудæг...»

Зæгъун гъæуи уой дæр, æма Расул Гамзатовæн æ исфæлдистадон æскъуæлтдзийнæдтæ æма адæмти 'хсæн хæлардзийнади рахастдзийнæдтæ федар кæнуни сæрбæлтау агъазиу архайди фæдбæл 2003 anzi аккагонд æрцудæй Цæгат Иристони Хетæгкати Къостай номбæл Паддзахадон преми.

Лæдæрд æй, сæ уæлзæнхон царди Гамзат Цадаса æма æ фуртæн равгæ кæми адтайдæ Къостай хæццæ фембæлунмæ, фал нур ба уæддæр Расул æма Къоста æмвæрстæ уодзæнæнцæ æностаемæ – æрæги Мæздæги байгон æй финсугти Аллейæ æма уоми æвæрд æрцудæнцæ сæ бюститæ.

Се 'мвæрстæ ба си æвæрд æрцудæнцæ цалдæр номдзуд финсæгæй – Гур-

джибети Блашкай, Александр Пушкини, Александр Грибоедови, Лев Толстой – бюститæ дæр. Мæздæги ауæхæн Аллейæ исаразуни туххæй рагæй цудæй дзубанди – аци сахар æности дæргъи ахид бабæрæг кæниуонцæ уруссаг, иннæ адæмихæттити æма нæхе национ литератури классиктæ. Етæ сæ исфæлдистади æвдистонцæ кавказæг адæмти цардарæзт, се 'гъдæуттæ, сæ уодиконд æма берæ æндæр цæмæдесагдзийнæдтæ.

Мæздæги туххæй фиццаг финста æ фæндагони финстæугти дипломат æма финсæг Александр Грибоедов – аци искурдиадæгин дипломат æма финсæг Кавкази зæнхæбæл æрфестæг æй 1818 anzi октябри. Æ над цудæй Мæздæгæй Дзæуæгигъæубæл Тифлиси уæнгæ æма идарддæр. Æ балций рæстæги æ зæрди байзадæнцæ Кавкази æрдзæ æма æ цæргутæ. Е хуарз зæрдæ дардта Кавкази цæрæг хуæнхаг адæммæ, худта сæ «сæребарæ æма сæрустур» адæм. Еци уарзондзийнадæ 'й æркодта Санайи хонхи рæбунмæ, Терк æма Курайи дæнтти билгæрæнттæмæ. Александр Грибоедов бæлдтæй уруссаг æма Кавкази еугур адæмти 'хсæн сабур æма лимæн цард куд æрфедар уа, еу æнсувæрон бийонтæй сæ

карни хабæрттæ æмвæндæ-æмзæрдæй куд аразонцæ, уомæ.

Уруссаг литературон æвзаги бундорæвæрæг Александр Пушкини Кавказ уойасæбæл исцæмæдес кодта, æма уомæ гæсгæ финст æрцудæнцæ æ берæ кавказæг уадзимистæ, зæгъæн, æ зундгонд поэмæ «Кавказский пленник».

Устур финсæг æма гуманист Лев Толстой, паддзахи афицери ихæстæ Кавкази æнхæстгæнгæй, ниффинста, æхуæдæг æвдесæн кæмæн адтæй, еци цаути бундорбæл æ зундгонд уадзимистæ – «Казак», «Хаджи-Мурат», «Кавказский пленник».

Не 'мзæнхон станицæ Ново-Осетинскайæй рацæугæ тугдон æма поэт Гурджибети Блашка берæ хуæрзти бацудæй Фидибæстæн, нæ адæмæн. Гурджибейфурт, штабс-капитани цини уогæй бархæуонæй 1904 anzi рандæй уруссаг-япойнаг тугъдмæ. Æма си бæгъатæрæй фæммард æй. Куд тугдон лæг æма адæймаг, уотæ ин цæйбæрцæбæл бæрзонд кадæ адтæй, уомæн æвдесæн æй е дæр, æма ин æ мард идард Маньчжурийæй исластонцæ æ райгурæн гъæумæ æма 'й ами байвардтонцæ, устур цитгин æгъдæуттæ ин исаразгæй.

Гурджибети Блашкай агъазиу æскъуæлтдзийнадæ ба ма е æй, æма иссæй ди-

горон литературон æвзаги бундорæвæрæг.

Блашкай ном иронх нæй фæлтæртæй-фæлтæрмаæ. Æ райгурæн гъæуи уæлмæрдти æ цирт еудадзуг гъудгонд цæуи. Гъæуи ци хæдзари цардæй, е нуртæккæ цалцæггонд цæуи, исараздзæнæнцæ си музей.

Еци еугур хабæрттæ нимагæй, куд нæ гъудæй Мæздæги финсугти Аллейæ исаразун. Уомæ гæсгæ еци арфиаг гъуддæг исаразун æхемæ райста «Устур Нихæс»-и Мæздæги райони хайади сæрдар **Гуцати Фридон**. Ихæс æхемæ райгæсæй, хъæбæр фæдауцæй æй кæрæй-кæронмæ исæнхæст кодта.

Æма æрæги, 15 июли еци Аллейæ Мæздæги бæрæгастæу рауæни цитгин уавæри игонгонд æрцудæй. Уой фæдбæл ордæмæ æрæмбурд æнцæ берæ иуазугтæ алли рауæнтæй. Мæздæгæгтæ зæрдиагæй исæмбалдæнцæ Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Хецауади минæвæрттæбæл, Дагестани, Кæсæг-Балхъари, Мæхъæли, Краснодари æма Стъараполи крайти зундгонд хузæгæнгутæбæл, финсугтæбæл, журналистæбæл, Мæскуп, Иркутски, Волгогради, Воронежи ирон диаспорити минæвæрттæбæл.

Мæздæги райони сæргъæууæг **Гугити Геннади** æма Мæздæги райони администраций сæргъæууæг **Олег Яровой** иуазугти зæрдиагæй исбоц кодтонцæ, базонгæ сæ кодтонцæ нæууæг зæрдæбæлдæрæн бунати хæццæ. Аллейæ исаразгутæн, фиццагидæр ба Гуцати Фридонæн зæрдиаг арфитæ ракодтонцæ Республикæ Цæгат Иристони Хецауади Сæрдари фиццаг хуæдæйæвæг **Æгъузарты Мурат**, республики «Устур Нихæс»-и Координацион совети сæрдар **Еналдити Хъазбег**, нæ республики раздæри Сæргъæууæг **Битарти Вячеслав**, Дагестани финсугти Цæдеси правлений сæрдар, авайраг поэт **Магомед Ахмедов**, республики национ политикæ æма æндагон бастдзийнæдти фæдбæл министр **Бæгъиати Алан**...

Аци мадзал уæлдай цийнаг ба иссæй дагестайнаг иуазугтæн, уомæн æма синхаг республикитæй бал нерæнгæ Расул Гамзатовæн фиццагидæр Цæгат Иристони искодтонцæ уæхæн устур кадæ сæ разæгъди æмзæнхонæн, Мæздæги ин финсугти Аллейи сæрмагондæй бюст ниввæргæй.

... Бæрæггонд рацудæй дессаги рæсугъд æма фæдауцæй. Æцæг ма уой дæр зæгъун гъæуи, æма адæм цийнæ ку кодтонцæ, уæд се 'хсæн ба еу адæймаг адтæй хъæбæр тухстхуз – е адтæй аци бюститæ исфæлдесæг, зундгонд скульптор **Дзукъати Никъала**. Æ тухст ба е адтæй æма ин æ кустæн айдагъ е 'мкосгутæ нæ, фал бæрæгбонмæ æрбацаууæг дзиллæ куд исаргъ кæндзæнæнцæ, уобæл.

